

Kampen for Gaderummet – Kampen for livet

Anne Lei Jacobsen, studerende ved Roskilde Universitetscenter, Samfundsvidenskabelige Basisstudier, 4. semester

Gaderummet i Rådmandsgade 60 på Nørrebro er et socialpsykologisk fristed for udsatte og hjemløse unge, som siden april 2007 har været truet af lukning. Jeg kom i kontakt med værestedet i forbindelse med et studieprojekt, hvis formål var at belyse årsagen til fællesskabets styrke og sammenhængskraft.

Igennem 2 måneder fulgte jeg Gaderummets hverdagsliv, og dette skulle vise sig at være en fagligt såvel som personligt berigende oplevelse, fordi jeg fik gjort op med fordomme om samfundets "outsidere", som jeg ikke engang var klar over, at jeg havde. Fordomme, som i min optik kendetegner den almene og integrerede samfundsborger, og som er med til at fastholde de unge i en uværdig tilværelse, afskåret fra samfundet. Da jeg antager, at alle samfundsborgere har interesse i at samfundets potentiale udnyttes for et fælles bedste, føler jeg en forpligtelse til at dele disse erfaringer, og gøre opmærksom på Gaderummets kapacitet på et område, hvor andre sociale tilbud tilsyneladende må give op.

Den selvejende institution Gaderummet finansieredes tidligere igennem Velfærdsministeriets statslige SATS-pulje, administreret igennem Københavns Kommune. Gaderummet har igennem tiderne modtaget flere priser for sin alternative socialpædagogiske og psykologiske indsats for udsatte unge, som dokumenteredes at have stor succes. Som eksempel kan nævnes Københavns Kommunes Socialrådgiverforenings "Hæderspris for nytænkning og omsorg", som tildeltes Gaderummet i 2001.

En politisk og socialpsykologisk paradigmekonflikt i kommunen har pr. 1. juni 2007 sat en stopper for støtten. Kommunen ønskede tilsyneladende at omdanne Gaderummets åbne miljø, med udgangspunkt i de unges behov for at blive mødt med anerkendelse og respekt for deres ret til selvbestemmelse, til et mere institutionelt præget tilbud, med udgangspunkt i samfundets behov for social kontrol. Dette modsatte et samlet Gaderummet sig, fordi kernen i de unges vanskeligheder netop er, at de ikke har forudsætninger for at kunne tilpasse sig de normer, som håndhæves strukturelt igennem samfundet og dets institutioner. Et tilbud baseret på sidstnævnte, ville således, ifølge de unge selv og Gaderummets bestyrelse - som bl.a. tæller Preben Brandt, speciallæge i psykiatri, og Line Lerche Mørch, lektor i pædagogisk psykologi - være ubrugeligt, og medføre at de unge igen havner på gaden med personlig deroute, kriminalitet, stofmisbrug og prostitution som følge. Noget, som ikke alene fører til det enkelte individs tragedie, men også nedsætter sikkerheden på gaden.

Som konsekvens af kommunens afbrydelse af samarbejdet, har Gaderummet ikke kunnet betale sine regninger, herunder huslejen. Da der ikke findes et alternativt tilflugtssted, som kan yde de unge den samme støtte som Gaderummet, er de unge og ledelsen forblevet i huset. Varme og varmt vand har der ikke været siden oktober 2007, og ernæringsgrundlaget er i perioder begrænset til brød og mælk. Flere af de tidligere ansatte har været tvunget til at søge videre, og tilbage er kun 3 af de tidligere medarbejdere, som fortsat forsøger at støtte de unge på frivillig basis. Arbejdsbyrden er overvældende, for flere af de unge er i længerevarende psykologiske behandlingsforløb hos den daglige leder, som samtidig fungerer som tovholder ved brugermøderne, initiativtager til projekter, mægler i interne konflikter, administrator af husets økonomi, samt politisk og offentlig debattør.

Gaderummets brugerrepræsentant engagerer sig ligeledes frivilligt i vidt omfang, hvad angår administration og kommunikationen udadtil, ligesom de ca. 30 beboere og ca. 150 brugere efter bedste evne bidrager til fællesskabets opretholdelse, i form af indsamling med "Ønskebrønden", praktiske gøremål i huset, samt anerkendende praksis og støtte af hinanden.

På trods af den kollektive indsats, er der ingen der ved hvor længe Gaderummet kan få lov at eksistere. Dette har medført utryghed blandt de unge, som i forvejen kæmper med en tung social bagage, og har i øvrigt bevirket, at de strukturelle rammer for fællesskabet er svækket. Alligevel nægter Gaderummet at give op.

Det var et fællesskab underlagt disse krævende betingelser, som jeg igennem studieprojektet fik lejlighed til at undersøge og stifte bekendtskab med. Det undrede mig, hvordan det lykkedes beboere, brugere og frivillige, at opretholde gejsten og sammenholdet. Hvad er det, som Gaderummets fællesskab kan tilbyde de unge, som de tilsyneladende ikke kan få i andre sociale tilbud, og som bevirker, at Gaderummet vinder deres tillid og loyalitet, hvor andre sociale tilbud har måttet give op?

Jeg har grundet omfangs- og tidsbegrænsninger af projektet ikke haft mulighed for at foretage en sammenlignende analyse af Gaderummet kontra et traditionelt socialt tilbud. Derfor er projektets konklusioner baseret på de unges, ledelsens og bestyrelsens egne udsagn, samt en omfattende deltagende observation af hverdagslivet i Gaderummet.

Gaderummet som fællesskab er karakteriseret ved en meget høj grad af brugerengagement og -styring. Alle beslutninger tages op ved søndagsmøderne, som af såvel de unge, ledelsen og undertegnede betragtes som værestedets strukturelle omdrejningspunkt. Her fremlægges og diskuteres alle problemstillinger vedrørende interne og eksterne forhold, og det besluttes, hvordan man kollektivt forholder sig.

De unges engagement i hinanden er ligeledes bemærkelsesværdigt. Man lytter til hinanden ved søndagsmøderne, ligesom man i hverdagsituationerne anerkender hinanden igennem et smil, et kærtegn eller et kompliment. De stærkere og mest velfungerende unge støtter de svagere, både menneskeligt, og i relation til praktiske gøremål.

Derudover bør nævnes den nul-tolerance overfor hårde stoffer, som medvirker til at gøre det muligt at praktisere en regel om, at den enkelte kan have sine ejendele i fred. Hash- og alkoholbrug tolereres, og egentlig misbrug af disse forholder man sig til. Til gengæld viser erfaringen, at selvom - og måske netop fordi - hash- og alkoholindtag er tilladt, lægger flere unge på eget initiativ misbruget fra sig, efter at de igennem Gaderummets fællesskab har genvundet ressourcer til at forholde sig til eget liv, og ellers ubærlige livshistorier.

Det er ligeledes væsentligt at nævne det brændende engagement i forhold til de unge, som den daglige leder lægger for dagen. Han betragtes af beboere og brugere som én man kan regne med, ligegyldigt hvad man har bedrevet, i modsætning til de erfaringer med det sociale system og voksne generelt, som de unge igennem deres usikre opvækst har været udsat for. Han har vundet deres tillid og hengivenhed, og denne synes gengældt. Han er ikke blot de unges psykolog, men også et fast holdepunkt i deres tilværelse, og for mange en faderfigur, som de ikke tidligere har haft. Derfor forarger og sårer det de unge, når han af Socialudvalget beskyldes for at være "en stærk leder", med umiskendelige undertoner af, at han skulle manipulere dem til at støtte Gaderummet. Det skal tilføjes, at Gaderummet er et åbent værested, som den enkelte frit kan forlade, hvis det ønskes. De unge oplever derfor anklagen som en umyndiggørelse og krænkelse af deres retssikkerhed. Derfor forsøger de med udtalelser, kronikker og læserbreve at rette denne vildfarelse, ligesom de på eget initiativ støtter op om stedets strukturelle funktioner.

Det kan forekomme en anelse naivt, at man som politiker forestiller sig, at en enkelt mand kan påvirke disse unge til noget som helst, medmindre de selv bevidst og aktivt tilvælger vejledning. Adskillige socialrådgivere, psykologer, pædagoger m.m. har jo igennem hele de unges liv forsøgt dette, med intet eller et meget beskedent resultat. Tilsyneladende lader de unge sig ikke styre af *nogen*, men de vælger at kæmpe for Gaderummet, fordi det er deres eksistensgrundlag. Gaderummets styrke kan således tilskrives de unges tilvalg af det, som en mulighed for at genvinde ressourcer til at opbygge eller genopbygge et værdigt liv, idet fællesskabet bygger på respekt for den unges autonomi, brugerstyring igennem direkte demokrati, gensidig anerkendelse og omsorg de unge imellem, samt et nærværende personale, som tør involvere sig i de unge.

Det er oplagt at spørge, hvorfor de unge ikke kan hjælpes igennem traditionelle sociale tilbud? Når et individ trodser samfundets normer, og handler imod skrevne og uskrevne regler, kan det skyldes, at vedkommende ikke frygter de sanktioner, som et regelbrud normalt ville medføre. Som eksempel er man ikke bange for at miste sit job, fordi man ikke har noget job. Eller man er ikke bange for at miste anerkendelse, fordi man i forvejen ikke modtager nogen form for anerkendelse.

Netop dette synes at være karakteristisk for de unge i Gaderummet, som hele deres liv har været i underskud af kærlighed, omsorg, respekt og vejledning i livets forhold. Dette underskud har bevirket, at de ikke - som individer med en "normal" opvækst - er i besiddelse af tilstrækkeligt selvværd og tillid til omverdenen, som er en forudsætning for at indgå i sociale sammenhænge. De har ikke haft grundlag for at indgå i almene forpligtelsesprocesser, dvs. uddannelse, job, sociale relationer m.m., og er derfor ikke indforstået med de normkoder, som ellers strukturerer samfundet, og som den "normale" samfundsborger handler efter og under.

Den manglende tilknytning til samfundet bliver en ond cirkel. Når man stemples som "utilpasset", "kriminelt" eller "hjemløs", medfører det at individet af omverdenen påføres en række negative tillægsegenskaber, som tilsammen konstruerer en usympatisk identitet, som individet ikke nødvendigvis besidder. Etiketten "hjemløs" giver fx anledning til tillægskarakteristika som "snavset", "utilregnelig" og "skør". Men, som det viser sig i relation til Gaderummets unge, behøver man ikke at være uvasket, utroværdig eller psykisk syg, bare fordi man er hjemløs. Alligevel synes disse fordomme at styre omverdenens syn og tilgang til dem som mennesker, hvilket bevirker at der yderligere tages afstand fra dem, så de i endnu højere grad afskæres muligheden for et værdigt liv.

Når ingen andre vil kendes ved én, hvad har man da af muligheder, for at få opfyldt det menneskelige behov for sympati og anerkendelse? Man finder sammen i et anerkendelsesfællesskab med andre individer, som deler ens erfaringer, og derfor ikke tager afstand af frygt for det ukendte og uforståelige. Det er til dels dette, som får unge på gaden til at opsøge Gaderummets fællesskab. Men Gaderummet kan tilsyneladende andet og mere, end blot være "plaster på såret": Det danner også afsæt for at unge mennesker, som ellers betragtedes som "håbløse" tilfælde, kan bryde den negative sociale arv som de er offer for, grundet den støtte, som fællesskabet tilbyder. Gaderummets unge er ikke i opposition til samfundets normer. Tværtimod har de et brændende ønske om at blive i stand til at imødekomme og opfylde de forventninger, som omverdenen stiller til dem. Men det er hårde odds, som de unge er oppe imod, når de gang på gang konfronteres med fordomme og mistillid.

Jeg græmmes over at være en del af et samfund, som til trods for dets materielle overflod og postulerede sociale overskud, tilsyneladende tilsidesætter medmenneskelighed og respekt for det

enkelte individs autonomi, til fordel for en frygt for tab af social kontrol. Skal det virkelig koste disse sårbare unge mennesker livet, at vi som samfund insisterer på at fastholde vores magt, ved at forsøge at presse dem ned i en skabelon, som vi selv er skyld i at de - som udgangspunkt - ikke kan tilpasse sig?

Jeg sidder tilbage med en stor hengivenhed og respekt for Gaderummets unge, som kæmper for at navigere i et kaotisk liv, og overvinde de krænkelser, som de er blevet påført. Krænkelser, hvor vi som samfund burde have kommet dem til undsætning, men i stedet svigtede. ”Hvorfor tager de sig ikke bare sammen?”, er et ofte stillet spørgsmål. Mon jeg selv, eller mine studiekammerater for den sags skyld, kunne gøre det bedre, med de samme forudsætninger? Næppe. Derfor vil jeg opfordre til at indse deres indsats, og anerkende dem for den, ved at yde dem den beskedne gestus, at opretholde Gaderummet, deres sidste holdepunkt i tilværelsen, og deres eneste chance for at reetablere selvværdet og tilliden til omverdenen. Heller ikke samfundet kan være tjent med at være Gaderummet foruden.

Fredag den 20. juni fældes dom i den fogedretssag iværksat af Københavns Kommune, som vil afgøre om kommunen har juridisk ret til at sætte de unge ud, og dermed nedlægge Gaderummet. Konsekvenserne af en negativ afgørelse, fra Gaderummets synspunkt, vil være ubærlige. For de unges kamp for Gaderummet, er også en kamp for deres liv.

20.juni 2008